

УДК 378.091.2:355.01(4)

DOI: 10.31652/2412-1142-2024-71-208-216

Івашкевич Євген Михайлович

аспірант,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна

ORCID ID: 0000-0001-7666-0548

iem240377@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ В МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Анотація. У статті визначено нові функції та специфіку алгоритму професійної діяльності педагога в умовах надзвичайних ситуацій. Автор пропонує означення, критерії та показники культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах надзвичайних ситуацій.

Автор здійснив аналіз досвіду інших країн, які організовували освіту в умовах надзвичайних ситуацій, та запропоновано правила поведінки та алгоритм реагування педагога на надзвичайні ситуації.

У статті автором обґрунтовано організаційно-педагогічні умови виховання культури безпечної професійної поведінки педагогів у надзвичайних ситуаціях. Формування під час вивчення психологічних дисциплін психологічної стійкості та готовності до виконання функції психологічного захисту учнів в умовах надзвичайних ситуацій; модернізація змісту дисциплін ЦЗ і БЖД щодо видів НС, їх потенційних загроз життю і здоров'ю й технологій запобігання негативних наслідків; вивчення та дотримання майбутніми педагогами правил і алгоритмів безпечної професійної поведінки в умовах НС. Автор пропонує також методичні рекомендації щодо виховання культури безпечної професійної поведінки педагогів у надзвичайних ситуаціях.

Враховуючи результати наукових досліджень українських і зарубіжних педагогів, процес виховання культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС, запропоновано здійснювати послідовно в таких три етапи: формування у педагога відповідальності за безпеку учнів під час організації освітнього процесу в умовах НС та необхідності розвитку власної культури безпечної професійної поведінки; ознайомлення з видами НС і їх небезпеками, правилами поведінки в різноманітних НС і технологіями їх попередження; оволодіння моделями та алгоритмами безпечної професійної поведінки під час НС різного характеру.

Ключові слова: алгоритм дій під час надзвичайних ситуацій, безпечне освітнє середовище, воєнний стан, культура безпечної поведінки, надзвичайні ситуації, організаційно-педагогічні умови, освіта в умовах війни, освітній процес в умовах надзвичайних ситуацій.

1. ВСТУП

Освіта в умовах надзвичайних ситуацій може бути складною та вимагати додаткових зусиль з боку учнів і вчителів. В Україні з 24 лютого 2022 року більшість надзвичайних ситуацій (НС) зумовлені воєнними діями, що стали причиною евакуації шкіл, руйнування та знищення будівель освітнього призначення, пожеж у закладах освіти, переселення населення, змін традиційного алгоритму та розкладу освітнього процесу. Проте, незважаючи на ці складнощі, освіта в умовах НС є надзвичайно важливою для забезпечення майбутнього нації. Навчання може допомогти учасникам освітнього процесу зберегти ментальне здоров'я, розвивати креативність і навички, що допоможуть їм у майбутньому. Для багатьох дітей заклади освіти є також місцем, де вони можуть знайти захист і підтримку у складні часи.

Уряд України та багато міжнародних організацій намагаються допомогти забезпечити освіту в умовах війни, створюючи безпечні місця для навчання, надаючи допомогу учням і вчителям, забезпечуючи доступ до навчальних матеріалів та різноманітних електронних платформ. Особливу увагу приділено психологічному благополуччю учнів і вчителів, їхньому ментальному здоров'ю. У методичних матеріалах такого характеру зазначено, що в умовах НС виживає той, хто може пристосуватися; хто швидко й правильно оцінює нові

обставини; у кого швидка реакція; хто здатний ухвалювати швидкі й нестандартні рішення. Таким чином робимо висновок, що ефективність і безпека освітнього процесу в умовах НС суттєво залежить від культури безпечної поведінки вчителя та учнів.

Постановка проблеми. Для успішного виховання в майбутніх учителів культури безпечної професійної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій необхідно не лише визначити критерії і показники сформованості її компонентів (психологічного, технологічного та педагогічного), що представлені нами в статті [1], а й розробити критерії і показники її прояву, а також визначити, обґрунтувати та реалізувати відповідні організаційно-педагогічні умови.

Для цього потрібно спершу визначити основні функції педагога в умовах НС з урахуванням правильного алгоритму дій учителя під час НС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов виховання в майбутніх педагогів культури безпечної професійної поведінки в умовах НС цінним може виявитись аналіз закордонного досвіду.

Привертає увагу спільне дослідження науковців із Польщі та В'єтнаму, у якому вказано на важливу роль учителя у створенні безпечного навчального середовища [2]. Автори статті описали, як культурне середовище може вплинути на думку учнів про безпеку; що можна зробити, щоб створити в школі безпечну атмосферу; яка роль у цьому вчителів і учнів. Зокрема, у їхній статті порівняно погляди польських і в'єтнамських учнів на безпеку в школі й зроблено висновок, що для безпечного навколишнього середовища потрібна атмосфера довіри. Лідерські навички вчителів, на думку дослідників, сприяють організаційній культурі безпеки та безпечній атмосфері [2].

Автори статті [3, с.327], аналізуючи проблему формування культури безпеки життєдіяльності студентів, дійшли висновку, що вона охоплює піклування про соціальне, психічне та фізичне здоров'я. Безпеку потрактовують як наявність належних умов для задоволення життєвих потреб особистості у процесі життєдіяльності; як найважливішу цінність, що забезпечує розвиток особистості, створює можливості для вирішення суперечностей у відносинах людини з навколишнім середовищем, людини з суспільством. Дослідники виокремили методи формування культури безпеки життєдіяльності, до яких віднесли: доцільний відбір важливої інформації стосовно питань соціального, фізичного, духовного, психічного здоров'я та безпечної поведінки; надання переваги формам і методам практичного характеру; проведення масових профілактичних виховних заходів для формування життєвих переконань; застосування тренінгових технологій із набуття вмінь «поведінки захисту» в надзвичайних ситуаціях; залучення до самостійної діяльності з формування відповідних якостей особистості тощо. Важливою умовою виховання культури безпеки життєдіяльності визначено формування відповідної мотивації та готовності до ефективного вирішення проблем [3, с.327].

Психологічні критерії готовності учасників освітнього процесу до конструктивної поведінки в умовах НС (ефективність, адаптивність, гнучкість, активність, ініціативність, стійкість, критичність, рефлексивність) запропоновано ще до повномасштабного вторгнення РФ в Україну в статті О. Цукур [4, с.235].

У попередніх наших дослідженнях уже було проаналізовано світовий досвід і стратегії організації екстреної освіти та описано навички педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій [5; 6], а також визначено компоненти культури безпечної професійної підготовки педагога в умовах НС [1].

Проте ще необхідно визначити критерії та показники культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС і організаційно-педагогічні умови її виховання.

Мета статті – враховуючи нові функції та специфіку алгоритму професійної діяльності педагога в умовах надзвичайних ситуацій, визначити критерії та показники культури його безпечної професійної поведінки та організаційно-педагогічні умови її виховання.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Звертаємо увагу на те, що на території України за останні кілька років були прояви багатьох НС природного, техногенного, соціального та воєнного характеру, які більшою чи меншою мірою несуть загрозу життю та здоров'ю населення, зокрема й шкільній молоді, оскільки освітній процес часто здійснюється в умовах НС або в умовах високої ймовірності їх виникнення. З огляду на це, суттєво підвищується роль і ускладнюються функції педагога щодо організації безпечного освітнього процесу й щодо виховання в учнів основ культури безпечної поведінки в умовах НС.

Кожна людина реагує на НС, оскільки це є стрес. Найбільш характерними є прояви страху, тривоги, переляку, розгубленості, паніки тощо. У таких умовах звичний перебіг освітнього процесу неможливий. Від учителя в умовах НС суспільство очікує виконання додаткових функцій: функція психологічного захисту учнів, функція визначення та запобігання ризиків, функція педагогічного (виховного та освітнього) супроводу.

Загалом для виконання таких додаткових функцій педагог має володіти емоційно-психологічною стійкістю; бути обізнаним із стратегіями екстреної освіти; знати види НС, алгоритми дій учителя в умовах НС і відповідні правила поведінки учнів.

Необхідність організувати освітній процес в умовах НС спричинила потребу в пошуку та застосуванні особливих технологій і методик навчання та виховання, а також у визначенні та реалізації в педагогічних ЗВО спеціальних організаційно-педагогічних умов виховання в майбутніх учителів культури безпечної професійної поведінки в умовах НС.

Культуру безпечної професійної поведінки педагога в умовах надзвичайних ситуацій визначаємо як інтегровану професійно-особистісну характеристику, яка включає емоційну стійкість і відповідні знання з безпеки життєдіяльності та зразків поведінки, що дозволяє педагогу у професійному середовищі здійснити оцінювання рівня небезпеки, швидко й адекватно зреагувати на НС і мінімізувати ризики та загрози для учасників освітнього процесу [1].

Поняття «умова» в українському науковому дискурсі визначають як сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості. Поняття «педагогічні умови» вказує на те, що означені впливи пов'язані з організацією освітнього процесу, з зовнішнім середовищем, у якому відбувається навчальна та виховна діяльність, спрямована на формування в учасників освітнього процесу певних характеристик (знань, умінь, навичок, особистісних якостей, цінностей, досвіду тощо) [7; 8]. Педагогічні умови в українській педагогічній науці визначено як необхідні обставини, що зумовлюють наперед заданий напрям педагогічного процесу; як чинник успішного досягнення поставленої дидактичної чи виховної мети [7, с.45].

Поняття «організаційно-педагогічні умови» є підвидом педагогічних умов, яке охоплює компоненти, пов'язані з організацією освітнього процесу, складовими якого є цілі навчання, методи, технології, форми і засоби, а також взаємодія учасників освітнього процесу та управлінські дії керівництва закладу. Організаційно-педагогічні умови українські науковці визначають як сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань або як функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного процесу від комплексу обставин у різних проявах [8; 9].

Організаційно-педагогічні умови в нашому розумінні – це структурна оболонка освітнього процесу в педагогічному університеті, яка охоплює спеціальні організаційні заходи, педагогічні технології, методики навчання, модернізацію змісту окремих дисциплін чи їх розділів, а також додаткові форми навчання та виховання, що все разом спрямоване на досягнення конкретної педагогічної мети. З огляду на викладеного, ми визначаємо організаційно-педагогічні умови як особливості організації освітнього процесу, що детермінують результати виховання в майбутніх педагогів культури безпечної професійної поведінки в умовах НС.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підставою для вибору компонентів, критеріїв, показників культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС і конкретних організаційно-педагогічних умов її формування стали результати морфологічного аналізу широкого переліку заходів і засобів, необхідних для вирішення поставленого в дослідженні педагогічного завдання. Складанню такого переліку передувало детальний аналіз наукової літератури та досвіду роботи педагогів з країн, у яких відбувались НС різного характеру, а також використання штучного інтелекту, зокрема рекомендацій чат-боту ChatGPT, які представлені нижче:

ChatGPT:

1. Знайте плани школи стосовно дій у надзвичайних ситуаціях. Перед тим як щось трапиться, вчителі повинні бути знайомі з планами евакуації та безпеки школи, щоб бути готовими до будь-яких ситуацій.
2. Залишайтеся спокійним і намагайтеся зберігати спокій учнів. Важливо, щоб учні бачили, що ви залишаєтесь спокійним, навіть якщо вони злякалися. Якщо учні відчувають, що ви впевнені, то вони будуть більш спокійні.
3. Не ризикуйте. Не намагайтеся рятувати своє майно або ризикувати своїм життям, щоб зберегти щось незначне. Головне завдання вчителя – захистити учнів та персонал школи.
4. Слідкуйте за інформацією про ситуацію та дійте відповідно до інструкцій відповідальних осіб. Не впливайте на ситуацію своїми діями, якщо ви не маєте повної інформації про те, що відбувається.
5. Будьте готові до дії. Можливо, вам доведеться швидко реагувати, тому завжди майте при собі засіб зв'язку та інші необхідні речі, які можуть допомогти вам в екстрених ситуаціях.
6. Не панікуйте та не дозволяйте паніці поширитися серед учнів. Ви повинні бути сильними та впевненими у своїх діях.

На основі результатів аналізу світового досвіду реагування учасників освітнього процесу на НС різного характеру, порад штучного інтелекту і досвіду українських педагогів, яким довелося організувати навчання під час пандемії та воєнного стану, ми визначили найбільш значущі особистісні та професійні характеристики, які необхідні педагогу в умовах НС:

- 1) усвідомлення відповідальності педагога за безпеку учнів в умовах НС, яка сталась під час освітнього процесу;
- 2) власна психологічна стійкість в умовах НС;
- 3) володіння прийомами психологічної самопомоги і підтримки учнів;
- 4) знання теоретичних основ ЦЗ і БЖД щодо видів НС;
- 5) знання відповідних правил поведінки в умовах НС різного характеру;
- 6) знання стратегій реагування педагогів на НС (на основі аналізу світового досвіду);
- 7) практичні вміння та навички виживання, що необхідні педагогу в умовах НС;
- 8) володіння алгоритмами безпечної професійної поведінки в умовах НС;
- 9) здатність швидко реагувати на НС і прийняти правильне рішення для захисту всіх учасників освітнього процесу.

Для з'ясування найважливішої характеристики, що необхідна педагогу для правильного реагування на НС, ми використали метод експертного оцінювання. Для цього сформували групу з 12 експертів (3 працівники ДСНС, 3 психологи, 3 викладачі дисциплін «Цивільний захист» і «Основи БЖД» та 3 учителів шкіл), які повинні були розмістити виділені нами характеристики відповідно до своїх уявлень про їх важливість у порядку спадання. Кожній характеристиці експерт присвоював ранг.

На думку експертів, найбільш значущими особистісно-професійними характеристиками, що необхідні педагогам в умовах НС, є такі: здатність швидко реагувати на НС і приймати правильне рішення для захисту всіх учасників освітнього процесу, володіння алгоритмами безпечної професійної поведінки в умовах НС, а також власна психологічна стійкість в умовах НС та володіння прийомами психологічної самопомоги і підтримки учнів, зумовлені усвідомленням відповідальності педагога.

Враховуючи стратегії екстреної освіти та структуру культури безпечної професійної поведінки, що представлені в статтях [1; 6], а також сучасні та довоєнні дослідження українських науковців, праці яких присвячені організації освітнього процесу в умовах НС [11], пропонуємо такий алгоритм дій учителя в умовах НС:

- 1) заспокоїтись самому й зосередитись на своїх основних професійних функціях, що описані вище;
- 2) визначити вид НС і оцінити ризики її негативного впливу на учнів;
- 3) постаратись уникнути або мінімізувати негативний вплив за допомогою відповідних технологій захисту;
- 4) заспокоїти учнів за допомогою відповідних психологічних методик;
- 5) пояснити в доступній для учнів формі сутність НС і відповідні правила поведінки;
- 6) за можливості, вислухати переживання та міркування учнів і запевнити їх, що все буде добре;
- 7) за умов безпеки, продовжити освітній процес, уникаючи значного розумового напруження.

Розроблений нами алгоритм дій педагога в умовах НС передбачає його мотивацію до безпечної професійної поведінки, систему відповідних знань, правильність і швидкість реагування. Оцінювати рівень культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС пропонуємо за мотиваційним, знаннєвим і діяльнісним критеріями та відповідними їм показниками (табл.1).

Таблиця 1.

Компоненти, критерії та показники культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах надзвичайних ситуацій

Компоненти	Критерії та показники		
	мотиваційний	знаннєвий	Діяльнісний
Психологічний	Мотивація безпечної професійної поведінки. Прагнення стабілізувати психоемоційний стан учнів.	Знання особливостей психологічних реакцій на стрес. Знання методик психологічної підтримки.	Власна емоційна стійкість. Уміння заспокоїтись самому і заспокоїти учнів.
Технологічний	Усвідомлення відповідальності за безпеку учнів. Бажання уникнути або мінімізувати загрози від НС для учнів.	Знання сучасних видів НС і відповідних загроз. Знання правил безпечної поведінки і технологій захисту.	Уміння визначити загрози від НС. Уміння швидко зреагувати й застосувати відповідні технології захисту
Педагогічний	Бажання оволодіти стратегіями екстреної освіти. Готовність продовжувати освітній процес за умов безпеки.	Знання особливостей і стратегій навчання в умовах НС. Знання показників культури безпечної поведінки педагога та учнів.	Здатність пояснити учням правила поведінки. Уміння перебудувати освітній процес в умовах НС.

Джерело: розроблено автором

Такі пропозиції цілком узгоджуються зі стратегіями організації безпечного освітнього процесу, що описані в працях дослідників з інших країн світу [2; 12; 13]. Враховуючи результати наукових досліджень українських і зарубіжних педагогів, процес формування культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС вважаємо за доцільне здійснювати послідовно в таких три етапи:

- I. Формування усвідомлення педагогом відповідальності за безпеку учнів під час організації освітнього процесу в умовах НС та необхідності розвитку власної культури безпечної професійної поведінки з урахуванням особистих фізичних, психологічних та інтелектуальних можливостей.
- II. Ознайомлення з видами НС і їх небезпеками, правилами поведінки в різноманітних НС і технологіями їх попередження.

III. Оволодіння моделями та алгоритмами безпечної професійної поведінки під час НС різного характеру.

Усі вказані етапи взаємопов'язані між собою і спрямовані на формування відповідних компонентів (психологічного, технологічного, педагогічного) і критеріїв (мотиваційного, знаннєвого, діяльнісного) культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах НС.

Враховуючи нові функції та специфіку алгоритму професійної діяльності педагога в умовах НС, компоненти, критерії та показники культури його безпечної професійної поведінки, що описані вище, а також застереження Є. Хрикова [14], що педагогічні умови повинні мати практичну й нормативну спрямованість на підвищення ефективності педагогічної діяльності, ми визначили комплекс з трьох організаційно-педагогічних умов, які є сукупністю заходів у професійній педагогічній освіті, орієнтованих на досягнення конкретної педагогічної мети, забезпечення готовності майбутніх педагогів до правильного реагування на НС різного характеру, як основи їхньої культури безпечної професійної поведінки:

1. Формування в майбутніх учителів під час вивчення психологічних дисциплін психологічної стійкості та готовності до виконання функції психологічного захисту учнів в умовах НС.
2. Модернізація змісту дисциплін ЦЗ і БЖД щодо видів НС, їх потенційних загроз життю і здоров'ю й технологій запобігання негативних наслідків.
3. Вивчення та дотримання майбутніми педагогами правил і алгоритмів безпечної професійної поведінки в умовах НС.

Реалізація на практиці вищезазначених організаційно-педагогічних умов має допомогти учасникам освітнього процесу у ЗВО організувати його з максимальною ефективністю навіть в умовах перманентних надзвичайних ситуацій під час воєнного стану та формувати в майбутніх педагогів культуру безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Здійснений аналіз досвіду інших країн, яким довелось організувати освіту в умовах надзвичайних ситуацій, правил поведінки та алгоритмів реагування на надзвичайні ситуації, а також теоретичних матеріалів і практичних рекомендацій, розроблених в Україні під час воєнного стану та їх апробація на практиці, уможливує запропонувати методичні рекомендації щодо виховання культури безпечної поведінки вчителів та учнів у надзвичайних ситуаціях.

Основними напрямками діяльності педагогічних ЗВО щодо виховання культури безпечної поведінки вчителів та учнів у надзвичайних ситуаціях вважаємо такі:

- 1) виховання в майбутніх педагогів почуття відповідальності за життя та здоров'я учнів, зокрема й під час організації навчання в умовах НС;
- 2) аналіз світового досвіду організації освітнього процесу під час НС;
- 3) вивчення та використання на практиці методичних матеріалів, що пропонуються на сайтах МОН і ДСНС України щодо організації навчання в умовах НС;
- 4) поширення кращих практик українського досвіду організації навчання в умовах НС, зокрема й шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень;
- 5) доведення до уваги студентів відомостей щодо структури, критеріїв, показників і рівнів культури безпечної професійної поведінки педагога в НС;
- 6) розроблення в кожному закладі освіти чітких правил і алгоритмів реагування учасників освітнього процесу на НС різного характеру та відпрацювання відповідних навичок шляхом систематичних тренувань.

Подальші наукові дослідження спрямовуватимемо на:

- створення технологій імплементації сучасних досягнень психології надзвичайних ситуацій у професійну підготовку майбутніх педагогів;

- розроблення методик виховання в майбутніх педагогів таких вкрай важливих в умовах НС особистісних якостей як самоефективність, адаптивність, гнучкість, активність, ініціативність, емоційна стійкість, критичність мислення тощо;
- підготовку для вчителів методичних матеріалів щодо формування в учнів культури безпечної поведінки в умовах НС;
- підготовка та перепідготовка шкільних психологів з метою забезпечення їх готовності до формування в учасників освітнього процесу емоційної стійкості;
- підготовка нових підручників і посібників з дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» з акцентом на НС воєнного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Івашкевич Є. М. Структурні компоненти культури безпечної професійної поведінки педагога в умовах надзвичайних ситуацій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2023. Вип. 67. С. 160-172.
- [2] Domalewska D., Gawlik-Kobylińska M., Yen P. H., Webb R. K., Thiparasuparat N. On safe space in education: a Polish-Vietnamese comparative study. *Journal of Human Security*, 2021. vol. 17(1), P.35-45.
- [3] Акімова О. В., Коломієць А. М., Наливайко О. Б. Формування культури безпеки життєдіяльності студентів. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. В.4 (18). С.326-334.
- [4] Tsukur O. Constructive behavior of the educational process participants in emergency situation: the problem of criteria choice. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, 2020. 46(49), С.233-241.
- [5] Коломієць А. М., Жовнич О. В., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. Вип. 65. С. 147-155.
- [6] Коломієць А. М., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Стратегії організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій: аналіз закордонного досвіду та можливості імплементації в Україні. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2023. №68. С.19-32.
- [7] Литвин А., Мацейко О. Методологічні засади поняття "педагогічні умови". *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 4. С. 43-63.
- [8] Шахов В. І., Кудирко О. І. Педагогічні умови виховання моральної свідомості старших підлітків. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С. 93-99.
- [9] Зубко А. М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2002. 22 с.
- [10] Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 3. С.39-43.
- [11] Іванчук А., Красильникова І., Марущак О. Формування у студентів інтересу до вивчення закономірностей надзвичайних ситуацій. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. 2023. Вип. 75. С.31-36.
- [12] Israel Bar-Yehuda Idalovichi. The Problematic of Teaching History and Moral Education in Times of War and Terror. Conference: The Fourth International Conference on Teacher Education -Teacher Education as a Social Mission: A Key to the Future. 2003. URL: https://www.researchgate.net/publication/298972221_
- [13] Price P. Education in emergencies: benefits, best practices and partnerships. *The Applid Antropologist*. Vol. 31 No. 2 2011. P.54-60.
- [14] Хриков Є.М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*. 2011. № 2. С. 11-15.

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE EDUCATION OF THE CULTURE OF SAFE PROFESSIONAL BEHAVIOR IN EMERGENCY SITUATIONS IN FUTURE TEACHERS

Ivashkevych Yevgen Mykhailovych

Doctoral Student

Vinnitsia Mykhailo Kotsubynskyi State Pedagogical University

Vinnitsia, Ukraine

ORCID ID: 0000-0001-7666-0548

iem240377@gmail.com

Abstract. The article defines new functions and specifics of the algorithm of the teacher's professional activity in emergency situations. The author offers definitions, criteria and indicators of the culture of safe professional behavior of a teacher in emergency situations.

The author analyzed the experience of other countries that organized education in emergency situations. In the article, the researcher proposes rules of conduct and an algorithm for a teacher's response to emergency situations.

The study substantiates the organizational and pedagogical conditions for fostering a culture of safe professional behavior of teachers in emergency situations: formation of psychological stability and readiness to perform the function of psychological protection of students in emergency situations; modernization of the content of the disciplines regarding types of emergencies, their potential threats to life and health, and technologies for preventing negative consequences; study and compliance of future teachers with the rules and algorithms of safe professional behavior under emergency conditions.

The author also offers methodical recommendations for fostering a culture of safe professional behavior of teachers in emergency situations.

Taking into account the results of scientific research of Ukrainian and foreign teachers, the author suggests that the process of raising a culture of safe professional behavior of a teacher should be carried out consistently in the following three stages: the formation of the teacher's awareness of the responsibility for the safety of students during the organization of the educational process in the conditions of emergencies and the need to develop one's own culture of safe professional behavior; familiarization with types of emergencies and their dangers, rules of behavior in various emergencies and technologies for their prevention; mastering models and algorithms of safe professional behavior during emergencies of various nature.

Keywords: algorithm of actions during emergency situations, safe educational environment, martial law, culture of safe behavior, emergency situations, organizational and pedagogical conditions, education in war conditions, educational process in emergency situations.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Ivashkevich E. M. Strukturni komponenty kul'tury bezpechnoyi profesiynoyi povedinky pedahoha v umovakh nadzvychaynykh sytuatsiy. [Structural components of the culture of safe professional behavior of a teacher in emergency situations]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems.* 2023. Issue 67. P. 160-172.
- [2] Domalewska D., Gawlik-Kobylińska M., Yen P. H., Webb R. K., Thiparasuparat N. On safe space in education: a Polish-Vietnamese comparative study. *Journal of Human Security*, 2021. vol. 17(1), P.35-45.
- [3] Akimova O. V., Kolomiets A. M., Nalyvaiko O. B. Formuvannya kul'tury bezpeky zhyttyediyal'nosti studentiv. [Formation of the safety culture of students' life activities]. *Scientific innovations and advanced technologies.* 2023. V.4 (18). P.326-334.
- [4] Tsukur O. Constructive behavior of the educational process participants in emergency situation: the problem of criteria choice. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, 2020. 46(49), C.233-241.
- [5] Kolomiets A. M., Zhovnych O. V., Kolomiets D. I., Ivashkevich E. M. Aktualizatsiya navychok pedahoha, sheho neobkhdni dlya orhanizatsiyi osvith'oho protsesu v umovakh nadzvychaynykh sytuatsiy. [Updating the teacher's skills necessary for the organization of the educational process in emergency situations]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems.* 2022. Issue 65. P. 147-155.
- [6] Kolomiets A. M., Kolomiets D. I., Ivashkevich E. M. Stratehiyi orhanizatsiyi osvith'oho protsesu v umovakh nadzvychaynykh sytuatsiy: analiz zakordonnoho dosvidu ta mozhlyvosti implementatsiyi v Ukrayini. [Strategies for organizing the educational process in emergency situations: analysis of foreign experience and possibilities of implementation in Ukraine]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems.* 2023. № 68. P.19-32.